

Voorzitter

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24526);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24527);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24528);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24529);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV) voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24530);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24531);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24532);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A, voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24533);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Gemeentefonds voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (24534);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Provinciefonds voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24535);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Infrastructuurfonds voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24536);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24538);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24539);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (VII) voor het jaar 1995 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (24541).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Ik heb de leden doen toekomen een indicatief schema voor de vergadering van heden. Ik wijs erop dat dit schema in die zin indicatief is dat, wanneer blijkt dat een zekere versnelling mogelijk is, hetgeen ik hoop, die versnelling ook zal worden doorgevoerd. Ik verzoek de verschillende sprekers, zelf in de gaten te houden wanneer er eventueel wordt geschorst en opnieuw wordt begonnen. Daarnaast wijs ik erop dat een eventuele stemming over de wet die wij zo dadelijk gaan behandelen, de Wet geneesmiddelenprijzen, mocht deze worden gevraagd, nog vandaag zal plaatsvinden. Die stemming zou kunnen plaatsvinden na de behandeling van dit wetsvoorstel, rond 15.00 uur.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Regels omtrent de vaststelling van maximumprijzen voor geneesmiddelen (Wet geneesmiddelenprijzen) (24266).**

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Het woord is aan de

heer Dees, die zijn maiden-speech zal houden, althans in déze Kamer.

□

De heer **Dees** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Directe overheids-interventies in de prijzen van geneesmiddelen zijn tot nu toe in ons land niet bijster succesvol geweest. Twintig jaar geleden probeerde de toenmalige minister van Economische Zaken een einde te maken aan de naar zijn oordeel te hoge prijzen van de merk-geneesmiddelen valium en librium. Na een juridische procedure stelde de rechter de Nederlandse Staat echter in het ongelijk en een forse schadeclaim van de fabrikant werd gehonoreerd. In 1982 werd, nu door de minister van Volksgezondheid, opnieuw geprobeerd om direct in te grijpen in de prijzen van geneesmiddelen met de zogenaamde Prijzenbeschikking registergeneesmiddelen, maar ook deze beschikking bleek niet houdbaar. In 1983 oordeelde het Europese hof van justitie dat de beschikking in strijd was met het Europese recht.

Deze negatieve ervaringen leidden in de jaren erna tot de conclusie dat rechtstreeks ingrijpen in de prijzen kennelijk niet mogelijk was. Daarom werd toen in de vorm van een ijkprijzensysteem en het Geneesmiddelenvergoedingssysteem bewust gekozen voor een indirecte beïnvloeding van de prijzen.

De vrij algemene opvatting van jaren geleden, dat directe prijs-interventies niet goed mogelijk zijn, is nu kennelijk verlaten, voor de minister hopelijk op goede gronden, maar zekerheid is er, denk ik, niet. Het onderwerp is genotificeerd bij de Europese Commissie; Nefarma heeft daar reeds een klacht ingediend en de uitkomst moet dus worden afgewacht. Dat geldt ook voor eventuele procedures bij het Europese hof waarvan de minister zelf schrijft, dat de uitkomsten niet te voorspellen zijn. Heeft de minister overigens zelf geen gesprek gehad met de ter zake bevoegde Europese commissaris?

Voorzitter! De fractie van de VVD wil het voorliggende wetsvoorstel thans met name toetsen aan de beginselen van de economische orde en aan de doelstellingen van het volksgezondheidsbeleid. Noodzakelijke nuanceringsen zullen wij daarbij in onze beschouwing betrekken.

Dees

Principieel gezien vindt mijn fractie een direct ingrijpen in de prijzen van internationaal werkende bedrijven, die in een markteconomisch milieu functioneren, niet wenselijk en niet juist. Dat is ons principe. Het bij decreet vaststellen van prijzen past eerder in een marxistische planeconomie dan in een economische orde die is gebaseerd op de beginselen van de markteconomie en de ondernemingsgewijze produktie. Veel van die marxistische planeconomieën bestaan er overigens niet meer.

De spanning tussen dit wetsvoorstel en een aantal principes blijkt ook uit de betitelingen die zelfs door uiteindelijke voorstanders in de Tweede Kamer aan het wetsvoorstel zijn gegeven: een archaisch instrument, een anachronisme, een onorthodoxe aanpak. Met deze laatste kwalificatie ben ik het overigens niet eens; het is hoogstens onorthodox om in deze tijd naar een zo orthodox wapen te grijpen.

Het instrument van de prijsingrepen heeft ook praktische bezwaren en beperkingen. Ook daar wil ik enkele opmerkingen over maken. De minister suggereert in de schriftelijke gedachtenwisseling dat dit wetsvoorstel de prijscompetitie en de marktwerking zou versterken. Vooral nog waag ik dat te betwijfelen. De bestudering van verschillende documenten leidt eerder tot de voorspelling dat de maximumprijzen tot verstarring zullen leiden in plaats van tot competitie. Ik verwijs daarvoor in de eerste plaats naar het artikel van de heer J.A. Kamps in de Economisch statistische berichten van 27 september 1995 waarin wordt betoogd dat de uitwerking van het wetsvoorstel zal zijn: meer concentratie aan de aanbodkant van de geneesmiddelenmarkt ten gunste van de internationale farmaceutische industrie en marktverlies voor de partijen met countervailing power zoals de groothandel en de nationale producenten van generica. In de stukken ben ik geen bestrijding van dit artikel tegengekomen ondanks het feit dat hierover vragen zijn gesteld.

Een tweede reden om verstarring te vrezen in die zin dat de maximumprijzen de feitelijke prijzen zullen worden, ligt in de ervaringen die tot nu toe elders in de gezondheidszorg zijn opgedaan. De afschaffing van de contracteerplicht tussen zorgverzekeraars en aanbieders van zorg

en de daarmee samenhangende introductie van maximumtarieven hebben er tot nu toe niet toe geleid dat er tariefdifferentiatie en lagere tarieven, met een niveau onder de maximumtarieven, zijn gekomen. De maximumtarieven zijn in de praktijk de feitelijke tarieven geworden. Dat betreuren wij overigens, maar welke aanleiding is er om te veronderstellen dat het met de prijzen van geneesmiddelen anders zal gaan?

Sprekend over de onvolkomenheden en ongewenste bijwerkingen van een prijzenwet, wijs ik ook op de risico's van ontwijkend ondernemingsgedrag, op de introductie van nieuwe marketingstrategieën om verlies op de prijs te compenseren door volumevergroting en op het risico van vermindering van kwaliteit in de geneesmiddelen-distributie die in ons land, wat dienstbetoon betreft, op een buitengewoon hoog niveau staat. De eerste conferenties over nieuwe marketingstrategieën, met als inzet de vraag, hoe ondanks de prijzenwet het rendement kan worden behouden, dienen zich reeds aan. Hoe denkt de minister het zo weerbarstige balloneffect – als men links in de ballon knijpt, ontstaat er rechts een uitstulping – dat kenmerkend is voor eindimensionale bezuinigingspogingen in de geneesmiddelen-sector, te kunnen voorkomen? Hiermee houd ik automatisch een pleidooi voor een integrale aanpak, zoals twee jaar geleden is voorgesteld door onder andere de interdepartementale werkgroep geneesmiddelen-distributie, met concrete aanbevelingen.

Gezien al deze bezwaren moeten er wel heel sterke argumenten zijn om voor aanvaarding en uitvoering van het wetsvoorstel te stemmen. Die sterke argumenten – ze lopen als een paarse draad door de beschouwingen van de minister – zijn er. Ik vat ze samen en voeg er nog een enkele aan toe. In de eerste plaats, een hoog en steeds stijgend budget voor de geneesmiddelenvoorziening verdraagt zich niet met de doelstelling van een gezondheidszorg die voor iedereen toegankelijk is en die derhalve betaalbaar moet zijn. Dit is essentieel in de afweging die wij vandaag moeten maken. In de tweede plaats, een gering gebruik van geneesmiddelen in ons land – en dat is er gelukkig – moet niet worden afgestraft met extreem hoge prijzen. In de derde plaats – dit nuanceert

mijn verhaal over de markteconomie enigszins – werkt de geneesmiddelenmarkt imperfect, want er is margeconcurrentie en geen prijsconcurrentie; de concurrentiewinst wordt opgestreken door de apothekers, die komt niet terecht bij de verzekerden. In de vierde plaats noem ik dat de voorspelling van Nefarma, gedaan bij de totstandkoming van het omni-partijenakkoord in 1989, het "OPA", dat over enige jaren de Nederlandse prijzen zich op het Europees gemiddelde zouden bewegen, niet is uitgekomen.

Wat dit betreft is er dus zeker een aantal buitengewoon zware rechtvaardigingsgronden voor deze wet, die overigens gelet op economische overwegingen veel nadelen en bezwaren kent. De budgettaire nood is echter hoog en kennelijk is er een wet voor nodig om de budgettaire nood, ontstaan door een te groot beslag van de kosten van de geneesmiddelenvoorziening op het totale volksgezondheidsbudget, te breken. Het is dus niet "nood breekt wet", maar "wet breekt nood". Onze bezwaren zijn echter van dien aard dat er naar onze mening maximaal moet worden ingezet op een vrijwillig alternatief, opdat de wet, eenmaal aangenomen, niet echt in werking behoeft te treden. Ik zeg met grote nadruk dat het de minister siert dat zij een- en andermaal de ruimte voor een alternatief heeft geschapen; zij staat daarvoor open. Die opstelling, alsmede de opneming van een horizonbepaling op het laatste moment tijdens het debat in de Tweede Kamer, maakt het voor de VVD-fractie gemakkelijker om in te stemmen met het wetsvoorstel.

Ik kom dan nu te spreken over de alternatieven. Allereerst is er natuurlijk de vraag, aan welke algemene criteria een alternatief moet voldoen. Kan de minister daar iets over zeggen? Voor de VVD-fractie zijn in ieder geval twee punten van belang. In de eerste plaats moet de budgettaire opbrengst gelijk zijn aan de taakstelling van de regering – daarbij gaat het dus om het bedrag van 700 mln. – en in de tweede plaats moet het alternatief leiden tot meer marktwerking en tot vervanging van margeconcurrentie, die de apotheker ten goede komt, door prijsconcurrentie, die de verzekerden ten

Dees

goede komt. Dit zijn voor ons ijkpunten van een hoge orde.

Wat de inhoud van de alternatieven betreft heeft het ons toch enigszins verbaasd dat de minister niet zelf heeft gekozen voor een combinatie van twee bestaande instrumenten: verlaging van de vergoedingslimieten in het Geneesmiddelenvergoedingssysteem en het schrappen van de kortingen en bonussen via de Wet tarieven gezondheidszorg. De bezwaren van de minister tegen deze gecombineerde aanpak vindt mijn fractie niet in alle opzichten even overtuigend, zeker niet als bijvoorbeeld in de vorm van een flankerend convenant met industrie, groothandel en apothekers in aanvulling daarop vrijwillige afspraken zouden kunnen worden gemaakt over prijsverlagingen en afschaffing van kortingen en bonussen. Het argument dat het verbod op kortingen en bonussen, dat in 1988 via de Wet tarieven gezondheidszorg werd geïntroduceerd, niet te handhaven was wegens ontduiking, vindt de VVD-fractie zwak. Ontduiking van een regel door bijvoorbeeld valsheid in geschrifte mag toch geen reden zijn om de regel af te schaffen? Bovendien waren de mogelijkheden om via de Wet tarieven gezondheidszorg een betere toegang tot de administraties te krijgen en beter te kunnen opsporen nog niet volledig gebruikt. De WTG bood daarvoor in bepaalde artikelen mogelijkheden die nog niet gebruikt waren. Ik spreek dus een voorkeur uit voor een alternatief waarin vrijwillige afspraken over prijsverlagingen en het afschaffen van kortingen en bonussen worden geëffectueerd via het Geneesmiddelenvergoedingssysteem en de Wet tarieven gezondheidszorg.

Intussen heeft ook Nefarma, de farmaceutische industrie, althans een deel daarvan, een alternatief aangeboden. Kan de minister thans meer commentaar geven op dit alternatief dan in de nota naar aanleiding van het verslag?

Ten slotte is er in december jongstleden ook een initiatief geweest van een aantal partijen om via een commissie van wijzen tot een alternatief met een breed draagvlak dan alleen Nefarma te komen. Kent de minister dit alternatief? En hoeveel tijd wil zij de betrokkenen nog geven om een alternatief te ontwikkelen voor het in werking

treden van de wet? Ik zou een termijn tot 1 april niet onredelijk vinden.

De VVD-fractie geeft van harte steun aan de beleidsvoornemens van de regering voor de middellange en langere termijn, gericht op versterking van de marktwerking in de geneesmiddelensector. Wij hebben er begrip voor dat dit tijd kost en dat er thans tijdelijk met noodmaatregelen moet worden gewerkt. Het is echter van groot belang dat de aanbevelingen van de interdepartementale werkgroep geneesmiddelen-distributie worden uitgevoerd. De lijst van een kleine dertig actiepunten, zoals vermeld in een brief van 16 juni 1996, is indrukwekkend. Maar wij vinden het wel jammer dat er zo weinig informatie wordt gegeven over de stand van zaken. Hoeveel van die actiepunten zijn inmiddels uitgevoerd, twee jaar nadat de werkgroep met haar rapport kwam? Dat is intussen toch alweer een hele tijd geleden.

In feite gaat het om twee grote clusters: enerzijds wijzigingen in de toepassing en de uitvoering van de Wet op de geneesmiddelenvoorziening, gericht op het mogelijk maken van nieuwe distributievormen, anderzijds onderzoek in het kader van de Wet economische mededinging naar feitelijk ongewenst gedrag van partijen. Kan er ook in kwalitatieve zin iets over beide trajecten worden gezegd? In hoeverre worden in het onderzoek op het gebied van de mededinging de conclusies van de interdepartementale werkgroep bevestigd dat feitelijk onjuist gedrag van partijen een gezonde mededinging in de weg staat en dat er te veel sprake is van parallelle belangen in de geneesmiddelensector? Publikatie van de resultaten van het vele onderzoek dat er op dit vlak verricht is, blijft wel erg lang uit. Zo is mij bekend dat er al in april 1995, dus bijna een jaar geleden, onderzoek is gedaan naar de overeenkomsten tussen apothekhoudenden en zorgverzekeraars. En als betrokkenen verzochten om inzicht in de resultaten van dit onderzoek, dan werd dit geweigerd. Ik vind dit enigszins merkwaardig, want als de overheid transparantie van de geneesmiddelensector wenst, dan zal die zelfde overheid toch ook inzicht moeten geven in haar eigen gedrag.

De **voorzitter**: Volgens een goede

gewoonte mag ik u als eerste gelukwensen met uw maiden-speech. U brengt de ervaring in van ruim twintig jaar lidmaatschap van de Tweede Kamer en van drie en een half jaar staatssecretariaat, maar ook ervaring als lid van de gemeenteraad van Breda, van de Interparlementaire Beneluxraad en de parlementaire assemblée van de Raad van Europa. Maar tegelijkertijd bent u ook iemand die weet dat democratie niet alleen afhankelijk is van het bestaan van een volksvertegenwoordiging, maar dat ze juist ook gebaseerd is op het netwerk van maatschappelijke organisaties, waar burgers zich inzetten voor de publieke zaak. U bekleedt vele functies in de semi-publieke en de private sector, met name op het gebied dat uw bijzondere liefde heeft: sport en volksgezondheid. U begon uw maiden-speech in 1973 met de zin: "De patiënt is in letterlijke en figuurlijke zin lijdend voorwerp." U heeft zich ook altijd voor die patiënt willen inzetten.

U bent een overtuigd liberaal; vrijheid, verdraagzaamheid, verantwoordelijkheid en sociale rechtvaardigheid vormen, het zijn uw eigen woorden, de meetlat. Dat blijkt ook uit uw maiden-speech. Maar tegelijkertijd bent u een overtuigd consensus-man en ook dat weet ik uit eigen ervaring in een bestuur waar wij beiden in zitten tot, in ieder geval, mijn genoegen.

Zeer gelukkig wenst met deze maiden-speech.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer **Boorsma** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Om te beginnen wil ik de minister danken voor de memorie van antwoord die wij hebben gekregen. Ik doe dit, omdat ik vond dat de minister daarin een aantal punten zeer goed heeft uiteengezet. Niettemin zal ik daarop terugkomen, juist ook "for the record", en ook omdat een aantal punten minder goed zijn beantwoord, maar dat is nu eenmaal een deel van dit spel en van deze gedachtenwisseling.

Een eerste punt dat ik aan de orde wil stellen, spoort met het begin van het betoog van collega Dees en betreft het karakter van deze wet. Overigens zou ik collega Dees willen vragen, waarom hij zich niet wat